herpy

PILGIFTSGRODOR

Red-headed Poison Frog

Ranitomeya fantastica

Ranitomeya fantastica är en dagaktiv pilgiftsgroda på 20-25 mm från norra Peru och en av de största i släktet. Den är ovanligt variabel, och många former har ett lysande orange, rött eller gult huvud över en svart kropp med ljusa teckningar. Grodorna är blixtsnabba och ofta skygga, äggen är svåra att hitta, och arten lämpar sig bäst för en hållare som redan har erfarenhet av pilgiftsgrodor.

Familj: Dendrobatidae Tidigare namn: *Dendrobates fantasticus*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**20-25 mm** nos-kloaklängd
Livslängd	**5-10 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande och marklevande**
Biotop	**Regnskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fångenskap	**Inget** Uppfödda djur. Viltfångade djur kan behålla giftet länge
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**40 × 40 × 40 cm** L × B × H för 3 vuxna djur
Temperatur, dag	**21-26 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**70-100 %**
Vatten	**Vattenskål** djup 1-2 cm
UVB	**Valfritt**
Föda	**Små leddjur (hoppstjärtar, bananflugor)**
Hålls	**Parvis eller i grupp**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Utveckling	**Grodynglen bärs till vatten**
Äggläggning	**På marken**
Ägg per läggning	**3-8**
Kläckning	**10-14 dagar**
Larvtid	**60-80 dagar** från kläckning till metamorfos
Larvföda	**Alger/växter och färdigfoder**
Yngelvård	**Vaktar äggen och bär grodynglen**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
IUCN	**Sårbar (VU)**

Om arten

Ranitomeya fantastica är en av de största arterna i släktet *Ranitomeya*, men ändå bara stor som en tumnagel. Vuxna djur mäter omkring 20-25 mm från nos till kloak, och hanarna är typiskt något mindre än honorna. Honorna lägger ägg gång på gång och är därför tydligt bredare och rundare än hanarna.

Arten är mycket variabel, och namnet *fantastica* är välförtjänt. Framkropp och huvud är gula, orange eller röda, medan bakkroppen är svart med grå, blågröna eller gula teckningar. Djuren från Varadero har ett skarpt orange huvud, och de ursprungliga djuren från Yurimaguas har ett orange huvud med ett gräddfärgat band i nacken. 'Caynarachi' har ett orange

huvud som går över i blågrönt och gult på rygg och ben med svarta fläckar eller ränder ovanpå. Mönstret varierar också inom den enskilda formen, och formerna hålls åtskilda i fångenskap.

Arten beskrevs av George Albert Boulenger 1884 som *Dendrobates fantasticus* utifrån djur från Yurimaguas vid Huallagafloden och har sedan flyttats till *Ranitomeya*. Vid en revision av artkomplexet 2008 avskildes *R. benedicta*, som dittills räknats som en underart, som en egen art. Vid Varadero efterliknas *R. fantastica* av *R. imitator*, så att de två liknar varandra mycket. Det är müllersk mimikry: giftiga arter med samma varningsfärger skyddar varandra, eftersom rovdjuren bara behöver lära sig ett mönster.

Hudgift: *R. fantastica* tillverkar inte sitt gift själv. Vilda djur tar upp alkaloider från små leddjur i födan, troligen framför allt myror och kvalster, och lagrar dem i hudens körtlar. Vid Varadero har vilda djur lite fler alkaloider i huden än de *R. imitator* som efterliknar dem, men giftigheten är fortfarande måttlig jämfört med de stora pilgiftsgrodorna. Uppfödda djur som lever på bananflugor och hoppstjärtar saknar giftet, medan vildfångade djur kan behålla det länge. Hantera inte grodorna, och tvätta händerna efter arbete i terrariet.

Hanens läte är en hög, surrande drill som upprepas i 5-10 sekunder och tydligt kan höras utanför terrariet. I fångenskap blir grodorna 5-10 år, enstaka äldre.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Utbredning och livsmiljö

Ranitomeya fantastica finns bara i norra Peru, i regionerna San Martín och Loreto öster om Anderna. Arten är känd bland annat från trakterna kring Yurimaguas, där de första djuren samlades in, från Cainarachidalen och från Varadero. Den har setts från omkring 180 till 1.200 meters höjd. Många lokala former är kända, och de skiljer sig tydligt i färg och teckning.

Arten är bedömd som sårbar (VU) på IUCN:s rödlista. Hoten är insamling för djurhandeln och förlust av livsmiljöer, bland annat för odling av bananer och kaffe. Köp därför bara uppfödda djur.

> **Naturlig utbredning:** Peru.

LIVSMILJÖ

Ranitomeya fantastica lever i fuktig tropisk skog, helst orörd skog eller äldre sekundärskog. Den håller till i den låga vegetationen över skogsbotten och jagar små leddjur på växterna. Vissa bestånd är utpräglat trädlevande, andra långt mindre. Äggen läggs på blad eller i lövlagret, och grodynglen växer upp i små vattensamlingar i växter som bromelior. Arten är beroende av sådana vattensamlingar och finns ofta nära vattendrag och dammar, men den simmar dåligt.

Klimatet i utbredningsområdet är varmt och fuktigt hela året. Exakta siffror för temperatur, luftfuktighet och en eventuell torrtid i naturen är inte dokumenterade.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Ett par eller en trio *R. fantastica* kan hållas i ett terrarium på 40 × 40 × 40 cm. Större är bättre. Många former är trädlevande och använder höjden.

Inred med ett dräneringslager, en botten som håller fukten och ett tjockt lager vissna blad. Klä bakväggen med kork eller liknande, och plantera tätt med klätterväxter och små bromelior. Ge många äggläggningsplatser, för arten är kräsen och lägger helst på vågräta ytor som överlappande blad på låga växter eller i lövskiktet. Svarta filmburkar som ligger på sidan i bakre delen av terrariet med öppningen vänd mot bakväggen och bara en smal springa emellan lämpar sig väl. Hoppstjärtar och små gråsuggor i botten städar upp och är samtidigt foder.

De vuxna är oftast inte aggressiva, och arten hålls oftast i par eller trio. Det kan dock ändras från djur till djur när de blir könsmogna. Vill du hålla en grupp, så ge minst 4 liter extra plats per extra djur, och var beredd att ta ut ett djur om det uppstår slagsmål. Grupper kan med fördel ha fler hanar än honor. Håll bara en form i terrariet, och sätt aldrig olika arter ihop, så att du undviker korsningar.

Läs mer: Terrarieuppbyggnad och bioaktiv botten

TEMPERATUR

Håll terrariet på 21-26 °C på dagen och 18-22 °C på natten. Temperaturen får inte komma över 27 °C under längre tid, och över 29 °C kan vara dödligt. Värme är farligare än kyla.

Extra värme är sällan nödvändig i ett uppvärmt vardagsrum; ljuset till växterna ger ofta nog. Ställ aldrig terrariet i direkt solljus, för temperaturen bakom glaset blir snabbt dödlig. Håll koll på luftkonditionering och element i rummet, och mät med en digital termometer både nedtill och upptill. En sval vilotid är inte dokumenterad för arten.

LUFTFUKTIGHET OCH SPRAYNING

Luftfuktigheten ska ligga på 70-100 %. En bra rytm är nästan 100 % morgon och kväll och 70-75 % mitt på dagen, så att terrariet får torka upp lite mellan sprayningarna. Grodorna tål kortvarigt ner till 50 %, men bara om de har rent vatten att sitta i.

Spraya dagligen, gärna morgon och kväll, med osmosvatten eller regnvatten. Se till att det finns lite luftväxling, så att det inte blir stillastående luft som ger mögel. Är terrariet för torrt gömmer sig grodorna och tappar vikt.

VATTEN OCH VATTENKVALITET

En låg vattenskål eller en bromelia med vatten i bladvecken räcker. Grodorna simmar dåligt, så vattnet får inte vara djupare än att den minsta grodan kan sitta i det med huvud och överkropp ovanför vattnet. 1-2 cm är en lämplig nivå, och skålen ska ha en lätt väg upp. Byt vattnet när det blir grumligt, och använd osmosvatten, regnvatten eller avklorerat kranvatten. Amfibier tar upp ämnen genom huden, så använd aldrig tvål eller rengöringsmedel i terrariet; skölj i stället med varmt vatten.

Grodyngel som tas bort från föräldrarna hålls ett och ett i små behållare med rent vatten med samma temperatur som terrariet, för grodyngel av *Ranitomeya* äter varandra.

Läs mer: Uppfödning av grodyngel

LJUS OCH UVB

R. fantastica är dagaktiv, och ljuset är först och främst till för växterna. Ge 12-14 timmars ljus per dag och mörker på natten. Det är inte dokumenterat att arten behöver UVB. Väljer du ändå en svag UVB-källa, se till att det finns gott om skugga, så att grodorna själva kan välja.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

Basfodret är små leddjur. Ungar och vuxna tar vinglösa bananflugor (*Drosophila melanogaster*), och stora vuxna kan också ta den större *D. hydei*. Hoppstjärtar och små gråsuggor är lämpliga, och nykläckta syrsor och bladlöss kan användas som omväxling. Hoppstjärtar är särskilt en hjälp för de små ungarna. Utfodra både vuxna och ungar dagligen med precis så mycket att det är uppätet till nästa utfodring.

Bananflugor och hoppstjärtar är inte fullvärdig föda i sig, så damma foderdjuren med ett vitamin- och mineraltillskott. Följ tillverkarens anvisning, eftersom vissa vitaminer är skadliga i stora doser. Starta foderkulturerna innan grodorna flyttar in: arten är beroende av en stabil, daglig tillförsel av små foderdjur.

BETEENDE OCH HANTERING

R. fantastica är dagaktiv, blixtsnabb och ofta skygg, men många djur blir djärvare när de förökar sig. Man ser mest av dem i ett tätt planterat terrarium med gömställen. Hanen lockar från fasta platser, och lätet är kraftigare än hos många andra små pilgiftsgrodor. Två djur av samma kön kan hamna i strid, och det som ser ut som parning är ofta två djur i konflikt, för pilgiftsgrodor har ingen egentlig amplexus.

Grodorna bör inte hanteras. Huden är tunn och genomsläpplig, och rester av tvål, kräm och olja från händerna kan skada dem. Ska en groda flyttas, lock in den i en genomskinlig hink, eller använd puderfria handskar. Om en groda rymmer måste den fångas snabbt, för den gömmer sig och torkar fort ut. Håll koll på djur som hela tiden gömmer sig, tappar vikt eller blir jagade, och flytta dem i tid.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Könen liknar varandra, men vuxna honor är tydligt bredare och rundare än hanarna, och det är bara hanen som lockar. Ungar kan inte könsbestämmas. Ålder vid könsmognad är inte dokumenterad för arten; pilgiftsgrodor blir typiskt könsmogna omkring ettårsåldern. Den säkraste vägen till ett par är att börja med minst fyra ungar och låta dem hitta varandra.

PARNING

Hanen inleder med en hög, surrande drill som upprepas i 5-10 sekunder. Är honan intresserad följer hon efter honom runt i terrariet med en ryckig gång och stryker honom över ryggen, och de går tillsammans till en lugn plats där äggen läggs och befruktas. Arten räknas som lätt till medelsvår att få att föröka sig.

Stabil temperatur, hög luftfuktighet och rikligt med foder är det viktigaste. En kort period med mindre sprayning följd av kraftig sprayning och ett par stora utfodringar kan få djuren igång. Efter några månaders förökning är det klokt att ge honan en paus, t.ex. genom att ta bort äggläggningsplatserna en tid, så att hon kan återhämta sig.

ÄGG OCH GRODYNGEL

Honan lägger ljusgrå ägg på en vågrät yta, ofta mellan överlappande blad, i lövskiktet eller i en filmburk. Varje läggning är på 3-8 ägg. Ett par kan lägga ägg var 10:e-14:e dag, och äggen är notoriskt svåra att hitta. Hanen håller äggen rena och vaktar dem tills de kläcks.

När äggen kläcks bär hanen grodynglen på ryggen, ofta 2-3 åt gången, till flera olika vattensamlingar, t.ex. bromelior eller filmburkar. Därefter finns ingen yngelvård, och det är inte dokumenterat att honan matar grodynglen med ägg. Grodynglen kan mycket väl växa upp i en grund vattensamling i terrariet, men det är säkrast att ta bort dem när hanen har lämnat dem. Är äggen svåra att hitta, så ge många äggläggningsplatser och ta grodynglen i stället.

Håll grodynglen var för sig i små behållare med rent vatten och lite löv. Mata med fint grodyngelfoder, krossat torrfoder för akvariefiskar och alger.

METAMORFOS

Äggen kläcks efter ca 10-14 dagar. Från kläckning till metamorfos går det omkring 60-80 dagar. När frambenen kommer fram slutar grodynglet äta. Sänk vattenståndet, lägg en bit kork på vattenytan så att det kan krypa upp, och flytta det till en behållare med god landdel när svansen håller på att dras in.

UPPFÖDNING AV UNGAR

De nymetamorfoserade grodorna är små till medelstora med släktets mått mätt. Håll dem i en liten, fuktig uppfödningsbehållare med vissna blad, kork och en låg vattenskål. Utfodra dagligen med hoppstjärtar och de minsta bananflugorna, och damma fodret lätt med vitaminer och mineraler. Hoppstjärtar är en stor hjälp under de första veckorna.

Ungar kan hållas ihop i en liten grupp av jämnstora djur. När de närmar sig könsmognad ska du hålla koll på aggression och dela upp dem i par eller trioer.

Hälsa och vanliga misstag

R. fantastica är ganska robust när temperatur och fukt är rätt, och de flesta problem beror på skötseln:

- Värme över ca 27 °C, t.ex. från sol genom ett fönster, ger stress, aptitlöshet och i värsta fall död. Över 29 °C är livsfarligt.
- Ett för torrt eller för vått och stillastående terrarium ger uttorkade djur, hudinfektioner och mögel.
- Foderdjur utan vitamin- och mineraltillskott ger försvagade ben, särskilt hos honor som lägger många ägg.
- Honor som förökar sig oavbrutet tappar vikt. Ge dem en paus efter några månader.
- En mager groda utan rund mage kan bero på för lite foder, parasiter eller konkurrens. Kontrollera att alla djur får mat.
- Strider mellan djur av samma kön. Ta bort ett djur om aggression uppstår.

En frisk groda har hel hud utan sår eller röda, vattiga områden, särskilt kring kloaken och på insidan av bakbenen. Isolera djuret och sök snabbt en veterinär med kunskap om amfibier om det slutar äta, blir slött eller får sår eller svullnader.

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.